

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

Kulturdepartementet
Diarienummer Ku2022/00436

2022-06-28

Synpunkter på utredningen om Forum för levande historias framtida inriktning (Ku2021:A)

Amnesty International (fortsättningsvis: Amnesty) är en internationell människorättsorganisation med över tio miljoner supportere världen över och närvaro i fler än 70 av världens länder. Våra synpunkter här tar avstamp i det för Sverige folkrättsligt bindande regelverket om mänskliga rättigheter.

Amnesty tackar för möjligheten att komma med synpunkter på utredningen om Forum för levande historias framtida inriktning (Ku2021:A) (i fortsättningen "utredningen").

Sammanfattning

Amnesty välkomnar förslaget om ett omformulerat och utökat uppdrag för Forum för levande historia (FLH). Det är vår uppfattning att FLH har en viktig uppgift för att främja arbete för demokrati och mänskliga rättigheter.

Amnestys huvudsakliga synpunkter är tillägg i uppgiftsformuleringen, så att samtliga former av rasism som regeringen har nämnt i den nationella planen mot rasism (2016) omnämns i instruktionen. Det innebär att spridande av kunskap om afrofofi, islamofobi och rasism mot samer bör inkluderas i myndighetens uppgifter.

Amnesty föreslår en bredare formulering av myndighetens uppgifter, nämligen att kunskap om andra systematiska kränkningar av de mänskliga rättigheterna inkluderas med särskilt fokus på kränkningar av samers och andra nationella minoriteters rättigheter. Den svensk-samiska historien har en principiell betydelse mot bakgrund av samernas ställning som urfolk och är en viktig del av berättelsen om Sverige.

Synpunkter på enskilda bedömningar och förslag

Avsnitt 4.1.3 Forum för levande historias uppgifter i 1 § omformuleras

Som utredningen påpekar har Svenska Samernas Riksförbund tidigare framfört önskemål om att FLH ska få i specifikt uppdrag informera om Sveriges diskriminering av urfolket

samerna.¹ Amnesty är av uppfattningen att det är av största vikt att kunskapen ökar om urfolket samerna och de övergrepp som den svenska staten gjort sig skyldig till gentemot det samiska folket. Dessa historiska övergrepp som ger ringar på vattnet än i dag och präglar samers nutida verklighet och erfarenheter.

Nu föreslår utredningen en omformulering av FLH:s uppgifter. Enligt det nya förslaget ska myndigheten bland annat "främja grundläggande demokratiska värden utifrån kunskaper om Förintelsen, kommunistiska regimers och andra brott mot mänskligheten i historien".²

Amnesty välkomnar förslaget om att bredda FLH:s mandat till att även ta sin utgångspunkt i andra historiska skeenden som präglats av internationella brott. Amnesty föreslår emellertid att formuleringen utgår från *allvarliga och systematiska kränkningar av de mänskliga rättigheterna* snarare än det snävare begreppet *brott mot mänskligheten*. En vidare formulering gör det möjligt för myndigheten att prioritera historiska händelser och beslut i modern svensk historia som utgjort allvarliga människorättskränkningar och som kommit att präglat Sverige som land, inte minst kränkningar av samers och andra nationella minoriteters rättigheter.

Amnesty föreslår vidare att även andra former av rasism än antisemitism och antiziganism uttrycks specifikt: afrofobi, islamofobi och rasism mot samer.

Amnestys förslag är således att FLH:s uppgifter i 1 § förordningen med instruktion för Forum för levande historia omformuleras till följande lydelse (tillägg/ändringar: understrukna):

1 § Forum för levande historia har till uppgift att vara ett nationellt forum som ska främja arbete med demokrati och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i lärdomar från Förintelsen. Myndigheten ska sträva efter att stärka människors vilja att aktivt verka för alla människors lika värde. Inom ramen för detta arbete har myndigheten särskilt till uppgift att:

1. främja grundläggande demokratiska värden utifrån kunskaper om Förintelsen, kommunistiska regimers brott mot mänskligheten och andra allvarliga och systematiska kränkningar av de mänskliga rättigheterna i historien med fokus på urfolket samerna och andra nationella minoriteter i Sverige,
2. öka och fördjupa kunskaperna om antisemitism, antiziganism, afrofobi, islamofobi, rasism mot samer samt andra former av rasism och intolerans.

Avsnitt 4.2.1 Utveckla och stärka Forum för levande historias utbildningsvetenskapliga kompetens

Amnesty delar bedömningen att FLH bör ges i uppdrag att utveckla och stärka myndighetens utbildningsvetenskapliga kompetens. Den pedagogiska verksamhet som idag bedrivs vid FLH är viktig för att unga ska få kunskap om Förintelsen och reflektera över frågor som rör rasism och allas lika värde. Den pedagogiska verksamheten bör framgent inkludera Sveriges övergrepp mot urfolket samerna och andra nationella minoriteter.

Avsnitt 4.2.2 Ett insynsråd inrättas

¹ Utredningen, sid. 60-61.

² Utredningen, sid. 66.

Amnesty tillstyrker förslaget att ett insynsråd inrättas inom FLH. Vi uppmuntrar till normkritisk sammansättning av insynsrådet med representation som speglar Sveriges mångfald, där urfolk och nationella minoriteter samt andra minoriteter har plats.

Avsnitt 4.2.3 Uppgift om Sveriges nationella minoriteter

Amnesty delar bedömningen att regeringen bör ge FLH en permanent uppgift att öka och sprida kunskap om historiska skeenden som påverkat de nationella minoriteterna och urfolket samerna i Sverige.

Det finns stora behov att stärka kunskapen om de nationella minoriteternas och det samiska folkets historia och erfarenheter i Sverige. Det är särskilt viktigt att synliggöra och bearbeta det offentliga Sveriges historiska övergrepp och kränkningar, inte minst eftersom många inom urfolket och minoritetsgrupperna fortfarande lever med konsekvenserna av dessa övergrepp. Amnesty välkomnar därför att utredaren föreslår ett tillägg i myndighetens instruktion.

Amnesty tillstyrker FLH bör ges en viktig roll när det gäller att förvalta utfallet av arbetet med vitboken om romer och resande, sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset samt sanningskommissionen för det samiska folket.

Yttrandet har förberetts av Amnesty Sápmi och Johanna Westeson, jurist och sakkunnig.

Brittis Edman
Policychef
Amnesty International Sverige